# Täysistunto

# Keskiviikko 28.11.2018 klo 14.01—16.31

**9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

Hallituksen esitys HE 241/2018 vp

*Lähetekeskustelu*

**Puhemies Paula Risikko:** Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässäkin enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

*Keskustelu*

15.00 **Sisäministeri Kai Mykkänen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitämme siis säädettäväksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa uuden lain, joka korvaisi voimassa olevan samannimisen lain — hyvin monessa osassaan symmetrisesti samantyyppinen sisällöltään ja itse asiassa myös uudistustarpeiltaan kuin poliisin henkilötietolaki, joka on seuraavana eduskunnan työjärjestyksessä käsiteltävänä lähetekeskustelussa.

Tavoitteena on siis saattaa henkilötietojen käsittely Rajavartiolaitoksessa ennen kaikkea EU:n uudistuneen tietosuojalainsäädännön mukaiseksi, ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki täydentää tältä osin tietosuojan yleislainsäädäntöä eli tietosuoja-asetusta, tietosuojalakia ja rikosasioiden tietosuojalakia. Rakennetta laissa selkeytetään ja sääntelyä yksinkertaistetaan. Periaatteellinen siirtymähän suomalaisessa tietosuojasääntelyssä on kaikilla hallinnonaloilla tietosuoja-asetuksen myötä se, että siirrytään yksittäisten rekisterien sääntelystä tarkoitukseen eli tiedon käyttötarkoitukseen perustuvaan sääntelyyn, joten tässä tapauksessa Rajavartiolaitos saisi käsitellä siis tehtäviensä mukaisia henkilötietoja rekistereistä riippumatta. Käsittelytarkoitukset perustuvat Rajavartiolaitoksen lakisääteisiin tehtäviin, joita ei tässä sinänsä olla laajentamassa, eli rajavalvontaan, rikostorjuntaan, sotilasoikeudenhoitoon ja erilaisiin valvontatehtäviin.

Laissa parannettaisiin Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia käyttää olemassa olevilla toimivaltuuksilla saatuja tietoja Rajavartiolaitoksella tutkittavien rikosten ennaltaehkäisemiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Muutokset olisivat tältäkin osin vastaavia kuin poliisin henkilötietolain yhteydessä. Laissa säädettäisiin voimassa olevan lain tavoin myös Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeuksista lakisääteisten tehtäviensä suorittamiseksi sekä liikenteenharjoittajien velvollisuuksista toimittaa Rajavartiolaitokselle matkustaja- ja miehistötietoja. Samassa yhteydessä tarkistettaisiin myös meripelastuslain meripelastusrekisteriä koskeva sääntely.

Taustalla on siis Euroopan unionin uudistunut tietosuojalainsäädäntö, ja myös eduskunta on vuonna 2013 edellyttänyt, että Rajavartiolaitoksen henkilötietolain rakennetta ja sisältöä on selkeytettävä samassa yhteydessä, kun poliisin henkilötietolaki uudistetaan, ja että laista on karsittava esimerkiksi muun henkilötietolainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä. Näin siis nyt eduskunnan tahdon mukaisesti esitetään tehtäväksi. Rajavartiolaitoksen toimintaympäristön voi myös sanoa muuttuneen erityisesti rikostorjunnan toimintaympäristön osalta, mikä edellyttää osaltaan tarkistuksia henkilötietojen käsittelyyn siten, että toimivaltuuksilla saatu tieto voidaan tehokkaammin käyttää turvallisuuden hyväksi.

15.03 **Tytti Tuppurainen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksen mukaan säädettävässä uudessa laissa säädettäisiin jatkossa yksittäisten rekisterien ja tietojärjestelmien sijaan tarkoituksista, joihin Rajavartiolaitos saa käsitellä henkilötietoja. Henkilötietojen käsittelytarkoituksia olisivat voimassa olevaa lakia vastaavasti rajavalvonta, rajaturvallisuuden ja rajajärjestyksen ylläpitäminen, Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten selvittäminen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen, sotilasoikeudenhoito sekä Rajavartiolaitokselle säädetyt muut tehtävät, esimerkiksi erilaiset valvontatehtävät. Tämä esitys on kannatettava — jos kohta on syytä tarkastella sitä muistaen, että arkaluonteisia henkilötietoja tulee käsitellä erityisen tarkasti ja niitä käsittelevien viranomaisten toimivallan tulee olla mahdollisimman tarkkarajainen ja selvä.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa ja eräissä muissa viranomaisissa on pitkän ketjun lopputulos. Sen ketjun päässä on nyt päätettävä kansallinen lainsäädäntö. Esitetyt lait turvaavat ihmisten tietoturvaa ja tätä kautta korostavat perusoikeuksien suojan tasoa. Ne korottavat perusoikeuksia. Omat tietomme ja oma elämämme ovat entistä paremmin omissa käsissämme. Lainmuutosten lopputulos on siis enemmän yksilönturvaa ja enemmän vapautta.

Uudistuksen alkupää ei kuitenkaan ole kansallinen. Se on eurooppalainen. Se on suoraa seurausta Euroopan unionin tietosuoja-asetuksesta. Siis taas kerran EU parantaa ihmisten oikeuksia ja vaikutusvaltaa omaan elämäänsä. Tämän haluan tässä yhteydessä todeta ja muistuttaa taas kerran, että kun seuraavan kerran kuulemme väljähtäneen vertauksen, jossa EU:ta rinnastetaan entiseen Neuvostoliittoon, niin on hyvä pitää mielessä, että EU ei suinkaan ole kansojen vankila eikä ihmisoikeuksien rajoittaja vaan järkevää yhteistyötä kansalaisten parhaaksi.

15.05 **Olli-Poika Parviainen vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä, kuten muissakin henkilötietojen käsittelyyn liittyvissä laeissa, on luonnollisesti oltava tarkka rajausten kanssa ja huolehdittava tietoturvan toteutumisesta kaikissa olosuhteissa. Arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava riittävän tarkkarajaisesti säännöksillä siten, että vain välttämätön lakitasoinen sääntely on... vain välttämätön on... vain välttämättömiin tietoihin mennään ja lakitasoinen sääntely on sitten sellaista, että se on riittävää tasoltaan. — Anteeksi, takeltelin hieman sanoissani, laite hajosi, sopii hyvin tietoturvakysymyksiin. [Puhuja osoittaa edessään olevaa mobiililaitetta]

Korostaisin myös, että rikosten ennalta estämistä ja paljastamista varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö Suomessa on mielestäni varsin väljää ja yleisluonteista. Tietojen tallentamiskynnys on varsin matala ja jättää edelleen jonkin verran tulkinnan varaa lain soveltajille. Mielestäni olisi tärkeää miettiä edelleen jatkossa työkaluja,

joilla voisimme valvoa henkilötietojen käsittelyä tarkemmin ja huolehtia siitä, että esimerkiksi lokit olisivat ajantasaisia. Tähän ehkä valiokuntakäsittelyssä voidaan kiinnittää huomiota.

15.06 **Mika Kari sd:** Arvoisa rouva puhemies! Usein aloitan puheenvuoron, kun puhutaan sisäisen turvallisuuden asioista, miksei vähän ulko- ja turvallisuuspolitiikankin asioista, että olen saanut olla hallintovaliokunnassa vuodesta 2011 alkaen, ja sinä aikana on tietenkin maailmalla tapahtunut paljon. Ja nyt on helposti jo päässyt unohtumaan se, että joitain vuosia sitten keskusteltiin jopa viisumirajan poistamisesta Suomen ja Venäjän valtioiden väliltä. Tänä päivänä tämäntyyppisiä poliittisia avauksia ei enää ole tullut.

Ja niin kuin edustaja Tuppurainen viisaasti tuossa totesi, EU-sääntely tuo meille myös positiivisia asioita. Puheet kansojen vankiloista ja muista on syytä toki unohtaa. Tietenkin pitää olla myös kriittinen niille lainsäädäntöhankkeille, joita EU:ssa tehdään, katsoa ne myös kansallisten asioiden ja kansallisten silmälasien läpi ja tehdä sitten kansalliseen lainsäädäntöön korjauksia, kun tarpeen on.

Ja tässä nyt yksi keskeinen asia on tämä tietosuojapuoli. Pidän hirveän tärkeänä sitä — ja niin kuin edustaja Parviainenkin sanoi, varmasti myös valiokuntakäsittelyssä tullaan käymään läpi sitä — millä tavalla tämä tietosuojapuoli toimii. Mutta olen pitänyt aina tärkeänä, että myös viranomaisten tietojenvaihto toimii. Jos vaikka tähän aikaisemmin mainitsemaani Suomen ja Venäjän rajaan liittyviä ongelmia tulee — niin kuin joitain vuosia sitten tuli linja-autolastillisia ja muutama vuosi sitten tuli Saimaan kanavaa myöten alus, jossa oli laittomia ihmisiä ilman asianmukaisia papereita rajaa ylittämässä — niin kyllä meillä pitää olla myös viranomaisilla kyky vaihtaa tietoja eri viranomaisten välillä. Yksi rikollisuuden muoto voi osoittautuakin pienen tutkimisen jälkeen huomattavasti laajemmaksi tapaukseksi. Kyse ei välttämättä ole aina pelkästään salakuljetuksesta, voi olla kyse ihmiskaupasta. Voi olla, että asioilla on laajempiakin juuria, vaikkapa ihan maanpuolustukseenkin liittyviä asioita. Tällöin täytyy varmistaa, että tämä Euroopasta tuleva tiukka, kansalaisten perusoikeuksien kannalta myös ihan perusteltu sääntely ei saa kuitenkaan rajata viranomaisten kykyä tuottaa kansalaisille sitä turvallisuuspalvelua, jota meidän viranomaiset hienosti yhteistyöllä pystyvät parhaimmillaan tekemään. Eli ei liikaa siiloja, vaan myös siilojen välillä pitää olla ovia ja ennen kaikkea ikkunat auki.

15.09 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Karin puheenvuorossa kun tuli esille tämä Venäjän-raja, niin on totta, että sen rajan yli tulee ei-toivottuja ilmiöitä ja niitä asioita tietysti pitää kontrolloida. Se on Schengen-alueen ulkoraja. Mutta toisaalta hyvin suuri osa niistä ei-toivotuista ilmiöistä, joita maassamme ilmenee ulkomailta tulleina, tulee myöskin EU-alueelta vapaan liikkuvuuden myötä. Eli kokisin tärkeäksi sen, että jos Venäjän-rajalta ylitse tulevia paperittomia ihmisiä niin myöskin Euroopasta ja muualta tulevia paperittomia ihmisiä, rikollisuuden liikkeitä ja muita vastaavia asioita pystytään kontrolloimaan. Eli tässä ei saa myöskään luoda sellaisia raja-aitoja tietojenvaihdolle, ettei näitä rikollisuuteen liittyviä ilmiöitä saataisi kiinni, kun näitä henkilöitä ja asioita siellä rajalla havaitaan.

**Puhemies Paula Risikko:** Ja sitten ministeri, olkaa hyvä, enintään 3 minuuttia.

15.10 **Sisäministeri Kai Mykkänen:** Arvoisa puhemies! Tässä on oikeastaan helppo yhtyä kaikkeen siihen, mitä myös salista arvoisat edustajat hyvin perehtyneesti tähän kom-

mentoivat, että on luonnollista, että tässä on punnittava kahta tärkeää suomalaiseen vapaaseen demokratiaan liittyvää perusoikeutta eli toisaalta oikeutta henkilötietojen yksityisyyteen ja toisaalta sitä, että viranomaisilla on riittävät työkalut turvata turvallisuuttamme. Se on tässä koko sääntelyn perusta.

Edustaja Parviainen viittasi tallentamiskynnykseen, käyttöoikeuksien määrittelyyn poliisissa — tai Rajavartiolaitoksella tässä tapauksessa — ja lokitietoihin. Tässä sinänsä nyt tuodaan sääntelyä moneen sellaiseen asiaan, joka tällä hetkellä on ollut hieman sääntelemätöntä tai on ikään kuin ennakkotapausten kautta vakiintunut. Tallentamiseen tulee selvä aikaraja, kuusi kuukautta, minkä jälkeen on tuhottava tiedot, jos ne eivät selkeästi liity johonkin avoimena olevaan konkreettiseen rikosasiaan. Käyttöoikeudet rajataan nykyistä selkeämmin, lokitietojen säilytystä säädellään, ja tietenkin kaikki edellyttää, että näitä sitten myös toimeenpannaan selkeästi, ja uskon kyllä sen, että näin myös tapahtuu.

Viranomaisten tiedonvaihto on todella tärkeää sekä maan sisällä että muiden maiden viranomaisten kanssa. Olin juuri kaksi viikkoa sitten Moskovassa, ja sovimme tämän puolen yhteistyön vahvistamisesta edelleen, ja yhdyn siihen tarpeeseen voimakkaasti.

Paperittomien osalta, mihin edustaja Mäkelä viittasi, EU:n sääntelyssä on sinänsä erikseen Eurodac-asetusta, on lentotietojen jakamista ja niin edelleen, jotka pystytään yhteensovittamaan tietosuoja-asetuksen kanssa, ja siinä on itse asiassa otettu aika isoja loikkia viime vuosina juuri sen takia, että tieto liikkuisi ja ainakaan tiedonpuutteen takia laiton maahantulo ei yleistyisi.

**Puhemies Paula Risikko:** Vielä edustaja Kari, Mika.

15.11 **Mika Kari sd:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan antaa tunnustuksen myös ministeri Mykkäselle kommentin yhdestä osasta eli rajojen yli menevästä ministeritason keskustelusta näissä asioissa. Ministeri on pitänyt myös valiokuntaa asianmukaisesti informoituna näistä ei nyt suoraan sanoen keskusteluista mutta tavallaan tästä viestin viennin ja viestin saamisenkin merkityksestä. Haluan nyt tässä yhteydessä antaa ministerille tunnustusta myös siitä, että asianmukaista valiokuntaa informoidaan siitä, millä tavalla ylemmillä tasoilla näistä asioista pystytään asianmukaisesti, fiksusti ja ennakoivasti keskustelemaan.

Meillä oli joitain vuosia sitten tilanne aivan toisenlainen. Pohjoisessa Suomessa rajanylittäjiä tuli, ja tilanne ei tuntunut olevan rajan tällä puolella jos toisellakaan puolella hyvässä hoidossa, mutta toivon, että ministeri ylemmillä valtiotasoilla keskustellessaan toimii jatkossakin samalla vastuullisella tavalla kuin tähän asti.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.